

VOLUM I. de 1984. 1984-84

Edició a cura de
JOAQUIM ROMAGUERA I RAMIÓ
director-coordinador de serveis de la
FEDERACIÓ CATALANA DE CINE-CLUBS

El Primer Concurs de treballs escrits sobre "Història de la Catalunya Cinematogràfica" i aquesta publicació han comptat amb la col·laboració de:

- Generalitat de Catalunya.
- Diputació de Barcelona.
- Ajuntament de Barcelona.
- Ajuntament de Girona.
- Serveis de Cultura Popular. Fundació Cultural Banc de Sabadell. Divisió

Primera edició Juny 1984
 © Federació Catalana de Cine-Clubs
 Via Augusta, 120, pral. 1.º B, B-6
 Edició: L'Avenç, S.A., Regàs, 14 4r. 3.ª. Barcelona-6
 Producció: Núria Giral
 Disseny de la col·lecció: Ricard Badia
 Dipòsit Legal: B. 22.070-1984
 Impressió: Hurope, S.A. Recaredo, 2, local 31.

Sumari

Presentació a cura de <i>Max Cabrer</i>	7
Introducció a cura de <i>Joaquim Romaguera</i>	9
I. Primer Concurs de treballs escrits sobre "Història de la Catalunya Cinematogràfica"	13
Apunts d'una història del cinema en l'àmbit rural. El cas de Torroella de Montgrí, per <i>Àngel Quintana i Morraya</i>	17
El Comitè de Cinema de la Generalitat de Catalunya, per <i>Maria del Carme Escudero i Anglès</i>	35
L'Ateneu de la Selva del Camp. Setanta anys d'exhibició cinematogràfica, per <i>Joaquim M. Masdeu i Guibert</i>	51
Els Estudis Cinematogràfics Orpheu, per <i>Artur Amorós i Isern</i>	69
II. Miscel·lània d'Història	103
Breu Història del Cinema Català, per <i>Enric Giménez i Miquel</i>	105
La vida i l'obra de Josep Gaspar i Serra, per <i>Maria Teresa Ros i Vilella</i>	137
Le febrada del cine-club en la xardorosa nit espessa. Apunts per a una història: els Premis Sant Jordi de Cinematografia, per <i>Jordi Torres i Comanala</i>	171
III. Aniversaris de cine-clubs catalans	193
Amb motiu dels vint anys del Cine-Club Sabadell, per <i>Cine-Club Sabadell</i>	195
Cine-Club del Centre de Lectura de Reus (1969-1984). Aproximació històrica, per <i>Venanci Bonet i Forés</i>	207
El cineclubisme a Terrassa, per <i>Lluís Labòria i Antoni Verdagner</i>	221

Edició a cura de
JOAQUIM ROMAGUERA I RAMIÓ
director-coordinador de serveis de la
FEDERACIÓ CATALANA DE CINE-CLUBS

El Segon Concurs de treballs escrits sobre "Història de la Catalunya Cinematogràfica" i aquesta publicació han comprat amb la col·laboració de:

Fundació Enciclopèdia Catalana
Diputació de Barcelona. Servei de Cultura
Generalitat de Catalunya. Direcció General de Cinematografia
Ajuntament de Barcelona. Regidoria de Cultura
Serveis de Cultura Popular. Fundació Cultural
Banc de Sabadell. Divisió Comercial
Caixa d'Estratègies de Sabadell. Obra Cultural

Primera edició: maig del 1985
© Federació Catalana de Cine-Clubs
Enric Granados, 125 (pral. 1.ª). 08008-Barcelona

Edició: L'Avenç, S.A., Rambla de Catalunya, 13 (3ra-2^a). 08007-Barcelona
Producció: Núria Giral
Disseny: Ricard Badia
Dipòsit legal: B.23.075-85
ISSN: 0213-1773
Imprès a: Impremix. Carrer Eduard Maristany, 100. Badalona

VOLUM 2. Ar. España. 1984-85

Sumari

Presentació a cura de Joan Rigol i Roig	7
Introducció a cura de Joaquim Romaguera i Ramió	9
I. Segon Concurs de treballs escrits sobre "Història de la Catalunya Cinematogràfica"	13
El cinema a la Barcelona recent ocupada (gener-febret del 1939), per <i>Joan M. Minguet i Barllori</i>	17
El "Panorama": un espectacle pre-cinematogràfic. Ara fa cent anys triomfava a Barcelona el "Panorama Plewna", per <i>Jordi Arriegas i Candela</i>	43
La premsa cinematogràfica a Barcelona: 1910-1931, per <i>Eduard Bufort i Pedro</i>	59
II. Indústria cinematogràfica a Catalunya	89
El naixement de les sales cinematogràfiques a Barcelona, per <i>Jordi Torras i Comanada</i>	91
"Studio Films": La productora més comercial del cinema mut a Catalunya (1915-1922), per <i>Palmira González i López</i>	111
El Cinefotocolor, per <i>Artur Amorós i Isern / Oriol Bassa i Bernadó</i>	133
Filmografia de les productores catalanes: 1977-1983, per <i>Carles José i Solsona</i>	153
III. Homes i obres	195
Seixanta anys de la "Biblioteca del Cinema Delmiro de Caralt": 1924-1984, per <i>Joaquim Romaguera i Ramió</i>	197
El cinema a Girona: Antoni Varés, el pioner; el "Grup de Girona" i el "Kinema Grup", per <i>Josep Maria Planas i Gifreu</i>	233

IV. Cineclubisme català	259
Presentació de " <i>Cinematògraf</i> " i homenatge als pioners del cineclubisme català	261
Una glossa per a tres mestres, per <i>Miguel Porter i Moix</i>	267
"Cercle Lumière", Cine-Club de l'Institut Francès de Barcelona. A manera d'història, per <i>Enric Ripoll-Freixes</i>	277
Els <i>week-ends</i> cinematogràfics de "Llanterna Màgica" a Perpinyà, per <i>Arnau Olinar i Daydi</i>	305
Quinze anys del Cine-Club Garbí de Malgrat de Mar, per <i>Cine-Club Garbí</i>	341

PRESENTACIÓ

La definitiva aprovació dels Estatuts de la Federació Catalana de Cine-Clubs, així com l'elecció d'una nova Junta són mostres paleses d'un esforç continuat i conseqüent que vénen a coincidir amb una revifalla de les activitats cineclubistes a moltes comarques de Catalunya.

Potser sigui per això que la publicació de "*Cinematògraf*", segon volum d'Annals de la Federació, apareix com un exponent d'una de les tasques més interessants que el cineclubisme pot fer: la recuperació de la memòria històrica.

Als diferents apartats d'aquest volum corresponen al curs 1984-1985 surten de nou a la llum moltes realitats massa oblidades i, en canvi, a diferents nivells, amb una transcendència certa en cada moment de la vida cinematogràfica de Catalunya. No són, doncs, només els afeccionats al cinema qui han de gaudir-ne, sinó tots els qui vulguin historiar sobre la vida real del país.

El Departament de Cultura, a través del seu Servei de Cinema de la Direcció General de Música, Teatre i Cinematografia, ha volgut, des del primer moment, ajudar a la tasca de la Federació, tot i servant-ne la plena independència. Aquesta ajuda és un reconeixement dels serveis cívics i culturals que el cineclubisme fa al país, i és per això que el Departament vol deixar constància del seu compromís de continuar mantenint-la i, si cal, augmentar-la. A la seqüència dels propòsits s'hi ha d'afegir, com en aquest cas, l'eficàcia dels resultats i és per això que celebrem l'aparició d'aquest segon volum dels Annals, que vénen a ser, al mateix temps, una afirmació i un reptre inscrits dins del context de la recuperació cultural de Catalunya.

Juan Rigol i Roig
Conseller de Cultura

Edició a cura
JOAQUIM ROMAGUERA I RAMIÓ
director-coordinador de serveis de la
FEDERACIÓ CATALANA DE CINE-CLUBS

El Tercer Concurs de treballs escrits sobre «Història de la Catalunya Cinematogràfica» i aquesta publicació han comptat amb la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya. Direcció General de Cinematografia
Diputació de Barcelona. Servei de Cultura
Fundació Enciclopèdia Catalana
Ajuntament de Barcelona. Regidoria de Cultura
Banc de Sabadell. Divisió Comercial
Caixa d'Estalvis de Sabadell. Obra Cultural

Primera edició: juny del 1986
© **Federació Catalana de Cine-Clubs**
Enric Granados, 125 (pral. 1.ª A) 08008 Barcelona
Disseny de la portada: **Ricard Badia**
Dipòsit legal: B. 17.381
ISSN: 0213-1773
Imprès a: **Beltrissgraf.** Carrer Calabria, 199. 08029 Barcelona

WOL 3. de l'obra. 1986-86

Sumari

Presentació a cura de <i>Joaquim Ferrer i Roca</i>	7
Pòrtic a cura de <i>Joaquim Company i Prats</i>	9
Introducció a cura de <i>Joaquim Romaguera i Ramió</i>	11
I. Tercer Concurs de Treballs escrits sobre "Història de la Catalunya Cinematogràfica"	15
El Noucentisme contra el Cinematògraf (La campanya anticinematogràfica de la revista <i>Cataluña</i>), per <i>Joan M. Minguet i Batllori</i>	19
Arthur, Adrien i Robert Porchet en el cinema de la Segona República (Barcelona, 1932-1939), per <i>Miquel Rautasi i Chico</i>	69
El cinema a Mataró: 1896-1905. Inicis d'un nou espectacle públic, per <i>Joan Fernández i López / Toni Civit i Rey</i>	119
La premsa cinematogràfica a Barcelona: 1931-1939, per <i>Enric Bajuelo i Peraferrer / Eduard Bufort i Pedro</i>	175
Les darreres ombres xineses. "Els Joannys", una família belga-catalana creadora d'ombres xineses a Catalunya, per <i>Jordi Artigas i Candela</i>	215
II. Indústria cinematogràfica a Catalunya	235
En el 90 Aniversari de l'arribada del Cinema. Més sobre els inicis del Cinema a Barcelona (1896-1900), per <i>Palmira González i López</i>	237
Treballadors i locals en el sector cinematogràfic a Catalunya, per <i>Carles José i Solsona</i>	255
Films produïts per productores catalanes: 1939-1985, per <i>Romà Oltra i Costa</i>	279
En defensa els drets de l'espectador. Proposta de plataforma, per <i>Romà Oltra i Costa</i>	299

III. Homes i obres	
El wagnerianisme a la Barcelona dels anys cinquanta. <i>Parsifal</i> de Daniel Mangrané i el seu entorn, per <i>Félix Fanès</i>	331
IV. Pedagogia del cinema	
Cinc anys d'una experiència cinematogràfica escolar a l'IB "Montsacopa" d'Olot, per <i>Pere Martí i Bertran</i>	377
V. Cineclubisme català	
Presentació de "Cinematògraf" i segon homenatge a pioners del cineclubisme català	405
Una glossa d'un deixeble, per <i>Jordi Torras i Comamala</i>	407
Vint anys de cineclubisme a Granollers: 1950-1970, per <i>Esteve Sala i Cortès</i>	413
Apunts d'un hipotètic guió fictici: «10 anys de cine-club a Torroella de Montgri», per <i>Àngel Quintana i Morraja</i>	445
	457

PRESENTACIÓ

Tot i que aquests Annals són dedicats, com correspon, a l'ordenació de l'activitat que genera el cinema a Catalunya, i que en aquesta àrea són un instrument valuós, estic segur que els lectors d'aquestes pàgines el que agrairan, més que unes ratlles escrites pel conseller de Cultura de la Generalitat, és una referència a la situació actual d'aquest art, és a dir, més que no pas un record i una lloança al que ja hem fet, algunes precisions sobre el què fem.

Cal reconèixer que el cinema a Catalunya és un àrea cultural que arrossega una llarga convalsència. Com tots sabem, fou impossible de bastir una indústria cinematogràfica quan aquestes es formaven a la resta del paísos industrials; en foren els obstacles, la repressió cultural i també, cal reconèixer-ho, el fet que el cinema fou considerat com un element complementari en comparació amb d'altres camps.

El resultat d'aquests dos entrebancs és a la vista: així com en general Catalunya mostra un panorama cultural de gran activitat i qualitat, en el camp del cinema encara no hem aconseguit un producció com la que crec que necessitem i que podem realitzar.

En l'actualitat, les condicions que envoltaven el cinema català han evolucionat positivament perquè d'una banda, com és evident, som en un clima d'apreciable llibertat i, segonament, hi ha la convicció que aquest art compta en aquest país amb significats elements humans com per a fer un augment substancial en quantitat i qualitat.

Edició a cura de
JOAQUIM ROMAGUERA I RAMIÓ

El Quart Concurs de treballs escrits sobre «Història de la Catalunya Cinematogràfica» i aquesta publicació han comptat amb la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya. Direcció General de Cinematografia,
Vídeo i Televisió

Diputació de Barcelona. Servei de Cultura

Fundació Enciclopèdia Catalana

Banc de Sabadell. Divisió Comercial

Caixa d'Estativis de Sabadell. Obra Cultural

Sumari

Presentació a cura de <i>Josep Maria Forn i Costa</i>	7
Portic a cura de <i>Joaquim Company i Prats</i>	9
Introducció a cura de <i>Joaquim Romaguera i Ramió</i>	11
I. Quart Concurs de treballs escrits sobre «Història de la Catalunya Cinematogràfica»	15
Les avantguardes catalanes i el seu context cultural enfront del cinema. Textos i teories: 1917-1931, per <i>Joan M. Minguet i Batllori</i>	19
L'exhibició cinematogràfica a Sant Joan Despí, per <i>Montserrat Duran i Albareda</i>	103
II. Indústria cinematogràfica a Catalunya	125
«Emisora Films»: una productora de cinema a Catalunya. Primera part: l'etapa Iquino (1943-1948), per <i>Miquel Ruyfust i Chico</i>	127
Viatge sentimental pels cinemes de Barcelona. Època dels «Temples de la Cinematografia»: Gran Via Kursaal i Coliseum, per <i>Jordi Torras i Comanada</i>	205
Producció cinematogràfica a Catalunya: 1980-1985, per <i>Carles José i Solsona</i>	227
Films produïts per productores catalanes: 1939-1986 (2), per <i>Romà Oltra i Costa</i>	289
Films emesos per televisió en català: 1981-1986, per <i>Romà Oltra i Costa</i>	323

Primera edició: novembre del 1987
© **Federació Catalana de Cine-Clubs**
Carrer d'Enric Granados, 125 (P 1 A) - 08008 Barcelona

Disseny de la portada: **Ricard Badia**
Dipòsit legal: B. 42.596/1987
ISSN: 0213-1773
Imprès: **Beltrigraf**, Carrer Calàbria, 199 - 08029 Barcelona

III. Homes i obres

Últimes troballes sobre Segundo de Chomón: 1910-1912, per Joan Gabriel Tharrats i Vidal	335
Filmografia de Delmiró de Caralt: 1927-1964, per Joaquim Romaguera i Ramió	337
Nota biogràfica sobre Albert Marro, per Josep del Castillo i López	363
	411

IV. Miscel·lània d'Història

55 anys de cinema català a l'UNICA: 1931-1986, per Agustí Contel	449
La Central del Curt (1974-1982): una experiència alternativa, per Josep-Miquel Martí i Rom	451
	483

Correccions al volum III

519

PRESENTACIÓ

Pas a pas, de mica en mica, els Annals de la Federació Catalana de Cine-Clubs van fent, d'una manera aparentment anàrquica, la història cinematogràfica de Catalunya. «*Cinematògraf*» — amb més de mil pàgines, camí de les dues mil — s'ha ocupat gairebé de tot: des de les ombres xineses de «Els Joannys» al *París* de Daniel Mangrané; des de Studio Films a la producció catalana fins al 1985, passant pel CinefotoColor; de les primeres sessions del «Napoleón» al cine-club de Torruella de Montgrí... D'una manera atractiva va construint un trencaclosques que, quan vagi encaixant, constituirà una història monumental de la Catalunya cinematogràfica.

Hi ha molta feina a fer encara en el camp de la investigació històrica de la cinematografia catalana, i un dels encerts de la Federació és aquesta crida que es repeteix cada any no solament als estudiosos, sinó també als qui de prop o de lluny han viscut, presenciat o protagonitzat algun episodi relacionat amb el cinema a Catalunya, invitant-los a que expliquin fets o esdeveniments que potser restarien desconeguts.

Tots els qui ens interessem pel cinema hem d'agrair a la Federació Catalana de Cine-Clubs la convocatòria dels quatre Concursos de treballs que hi ha darrera d'aquests Annals, l'esforç i la dedicació que es materialitzen en la magnífica realitat que són aquests quatre volums de «*Cinematògraf*».

Volum 1. 2a època. 1992

SUMARI

Les Primeres Jornades sobre Recerques Cinematogràfiques i aquesta publicació han comptat amb la col·laboració de les entitats següents:

Ajuntament de Barcelona
Centre d'Investigació de la Comunicació de la Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya
Diputació de Barcelona
Fundació Congrés de Cultura Catalana
Fundació Institut del Cinema Català
Serveis de Cultura Popular. Fundació Cultural

Aquestes Primeres Jornades, que amb la denominació *La historiografia cinematogràfica a Catalunya* tingueren lloc a la Sala Enric Prat de la Ribera de l'Institut d'Estudis Catalans, es celebraren els dies 6 i 7 de març del 1992 sota l'organització de la Societat Catalana de Comunicació.

Comissari: Joaquim Romaguera i Ramió
Vocal de Publicacions de la SCC

Revisió lingüística: Josep M. Mestres

Disseny: Jordi Arthigas i Candela

© 1993, Institut d'Estudis Catalans

Editat per la Societat Catalana de Comunicació
(Filial de l'Institut d'Estudis Catalans)
Carrer del Carme, 47 - 08001 Barcelona

Compost per Beltrigraf
Carrer de Calabria, 199 - 08029 Barcelona
Impres per Nova-gràfik, SA
Carrer de Puigcerdà, 127 - 08019 Barcelona

Primera edició: gener de 1993
Tiratge: 1.000 exemplars

ISSN: 0213-1773
Dipòsit legal: 1410-1993

Presentació de <i>Cinematògraf</i> , per <i>Jaume Guillamet i Lloberas</i>	7	
Obertura, per <i>Joaquim Romaguera i Ramió</i>	9	
<i>Cinematògraf</i> , segona època, per <i>Joaquim Romaguera i Ramió</i>	13	
Relació de persones inscrites	15	
I. Dels inicis a Orphea		
Els nostres peoners: creadors, tècnics i intèrprets, per <i>Joaan Francesc de Lasca i Casamitjana</i>		19
Implantació del fet cinematogràfic a Barcelona. Les primeres sales exhibidores. Lloguer i venda de pel·lícules. Empreses distribuïdores nacionals i estrangeres, des del 1895 fins al 31 de desembre de 1910. Una aproximació al tema, per <i>Jordi Torras i Comanala</i>		35
La llanterna màgica a Barcelona. Segles XVII a XIX, per <i>Jordi Arthigas i Candela</i>		65
Els germans Belio Gracia i el Bello-graff, per <i>Josep del Castillo i López</i>		85
Un període poc conegut del cinema català: 1921-1930, per <i>Miguel Porter i Moix</i>		99
Mateo Santos i la generació de Popular Film, per <i>Anna Maria Bragulat i Majoral</i>		121
Debat		133
II. Cinema amateur		
Els inicis del cinema amateur a Catalunya i els seus anys daurats, per <i>Josep Torrella i Pineda</i>		145
«La Gente Joven del Cinema Amateur», per <i>Joaquim Romaguera i Ramió</i>		159
Debat		173
III. Invents i conservació		
La col·lecció Tomàs Mallol, per <i>Lluís Valenti i Bohigas</i>		183
La inventiva catalana en la juguina cinematogràfica, per <i>Tomàs Mallol i Deulofeu</i>		193

La «musealització» del cinema a Catalunya, per <i>Eusebi Casanellas i Rahola</i>	203
Debat	211

IV. Experiències i constatacions

Inconformistes sota el franquisme (1). Lumière, butlletí independent de cinema, per <i>Enric Ripoll i Freixes</i>	225
Inconformistes sota el franquisme (2). Un cine-club actiu: el del Reial Cercle Artístic, per <i>Enric Ripoll i Freixes</i>	241
Un espai per a uns paradisos perduts. Rodatges estrangers a la Costa Brava, per <i>Àngel Quintana i Morraja</i>	257
El cinema <i>vampir</i> : anàlisi d' <i>El conde Drácula</i> , de Jesús Franco, i <i>Vampyr-Cuadecuc</i> , de Pere Portabella, per <i>Josep Lluís Fecé i Gómez</i>	275
L'anàlisi econòmica del cinema a Catalunya, per <i>Carles José i Solsona</i>	287
Llengua de ficció i verssemblança. <i>La ciutat cremada</i> , anàlisi d'un cas emblemàtic, per <i>Juan Tubau Comanala</i>	305
Debat	321

V. Reflexions i perspectives

Teoria i consciència del cinema català en la historiografia clàssica, per <i>Joan M. Minguet Batllori</i>	327
El pensament cinematogràfic a Catalunya des de l'Escola de Barcelona, per <i>Jordi Balló i Fantova</i>	337
Reflexions sobre la representació cinematogràfica de la història de Catalunya en el cinema, per <i>Marta Selva i Masoliver / Anna Solà i Arguimbau (Drac Màgic)</i>	349
Sobre la imatge de la dona en el cinema català, per <i>Marta Selva i Masoliver / Anna Solà i Arguimbau (Drac Màgic)</i>	359
Per unes noves coordenades del cinema català, per <i>Josep Maria López i Llaví</i>	367
Debat	385
A manera de conclusions, per <i>Joaquim Romaguera i Ramió</i>	397

Presentació de *Cinematògraf*

La revista de les recerques cinematogràfiques

L'aparició de CINEMATÒGRAF constitueix la tercera revista que edita la Societat Catalana de Comunicació. Cada any, sota aquesta capçalera entregada de significació, es publicaran els textos resultants de les jornades sobre Recerques Cinematogràfiques que s'han començat a celebrar, en primera edició, l'any 1992.

La Societat Catalana de Comunicació dona així un nou pas en l'aplicació d'una política d'activitats i de publicacions que expressi la pluralitat i la riquesa disciplinàries dels seus àmbits d'investigació. A més de *Treballs de Comunicació*, com a revista oficial que recull semestralment el conjunt d'activitats acadèmiques, les línies específiques obertes primer per *Periodística*, ara per CINEMATÒGRAF, i per altres més endavant, donen caràcter públic als continguts de les jornades anuals de caràcter temàtic que es van organitzant.

Les Primeres Jornades sobre «La historiografia cinematogràfica a Catalunya», celebrades els dies 6 i 7 de març a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans, a Barcelona, varen tenir un gran èxit de participació i un gran interès en les ponències i comunicacions, i també un debat intens. Confiem haver obert així una línia de treball que doni resultats enriquidors per a tota la comunitat investigadora.

Vol. 2. 2a época. 1995

Les Segones Jornades sobre Recerques Cinematogràfiques i aquesta publicació han comptat amb la col·laboració de les entitats següents:

- Centre d'Investigació de la Comunicació de la Generalitat de Catalunya
- Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya
- Diputació de Barcelona
- Federació Catalana de Cine-Clubs
- Fundació Congrés de Cultura Catalana
- Museu Nacional de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya
- Serveis de Cultura Popular. Fundació Cultural

Aquestes Segones Jornades, que amb la denominació *Infraestructures industrials* tingueren lloc a la Sala Enric Prat de la Riba de l'Institut d'Estudis Catalans, es celebraren els dies 13 i 14 de maig del 1994 sota l'organització de la Societat Catalana de Comunicació.

Director: Joaquim Romaguera i Ramió
Vocal de Publicacions de la SCC

Revisió lingüística: Victòria Ferrando

Disseny: Jordi Artigas i Candela

© 1995, Institut d'Estudis Catalans

Editat per la Societat Catalana de Comunicació
(filial de l'Institut d'Estudis Catalans)
Carrer del Carme, 47 - 08001 Barcelona

Cinematògraf és una capçalera instituída per la Federació Catalana de Cine-Clubs. Aquest número ha estat possible de bell nou com una edició conjunta amb la Societat Catalana de Comunicació.

Compost per Beltrigraf
Carrer de Calàbria, 199 - 08029 Barcelona

Imprés per Nova-gràfik, SA
Carrer de Puigcerdà, 127 - 08019 Barcelona

Primera edició: març de 1995
Tiratge: 500 exemplars

ISSN:0213-1773
Dipòsit legal: B-13.167/1995

SUMARI

Presentació, per Joaquim Romaguera i Ramió 7
Salutació, per Josep Oriol Bassa i Bernadó 11

I. Política

Pla d'estructuració dels Serveis de Cinema de la Generalitat (republicana) de Catalunya,
per Joaquim Romaguera i Ramió 15

II. Producció

Fonts coetànies: el cinema a l'Estat espanyol durant la Primera Guerra Mundial segons *Arte y Cinematografía* (1914-1928), per Carles Barrachina i Lisón /
Josep Maria Caparrós i Lera 29
Infraestructures del cinema de la Generalitat de Catalunya durant la Guerra Civil: *Espanya al dia, per Magí Crusells i Veleta* 45
Pòrtic (1942-1952), per *Josep del Castillo i López* 57
Una empresa catalana de producció cinematogràfica: P. C. Teide, per *Josep Maria Forn i Costa* 67
La producció àudio-visual a Catalunya en la darrera dècada, per *Joan Antoni González i Serret* 83
El cinema estranger a Barcelona. Per a un registre puntual, pertinent i necessari, per *Romà Oltra i Costa* 95

III. Distribució/Exhibició

Una aproximació a la història de CINAES i CINESA. Dues cadenes de distribució i exhibició a Catalunya, per *Jordi Torras i Comanala* 117
Rodrigo Soler i Palau i la Mundial Film, per *Ana Fernández Álvarez* 145
La distribució: unes reflexions personals, per *Raimon Bartra i Miquel* 157

IV. Exhibició

Joaquim Partagàs: de l'agonia de la llanterna al naixement del cinematògraf, <i>per Jordi Artigas i Candela</i>	181
L'exhibició del cinema a Catalunya, segons els ègdocu- mentalistes, fins a la Guerra Civil, <i>per Francesc Espinet i Burrunat</i>	211
Saló Imperial: passat i futur d'un cinema històric, <i>per Emília Colomer i Amat</i>	237
El Coliseum, com a símbol de tota una època, <i>per Joan Francesc de Lasa i Casamitjana</i>	245
El Cinerama Teatro Nuevo de Barcelona, <i>per Xavier Ripoll i Soria</i>	259
ARS, una sala atípica, <i>per Josep Oriol Bassa i Bernadó</i>	273
Els orígens del cinema estable a Reus, <i>per Josep Estivill i Pérez / Pedro Nogales Cárdenas / Xavier Robert i Mariné</i>	295
Evolució de la legislació sobre sales cinematogràfiques: la prevenció d'incendis (1896-1935), <i>per Josep Lluis i Falcó</i>	307
Desertització i concentració a l'exhibició de cinema a Catalunya, <i>per Carles José i Solsona</i>	319

V. Disciplines/Tècniques

Enginy, idees i invencions en el cinema català, <i>per Miquel Porter i Moix</i>	331
Panoràmica de la música de cinema a Catalunya, <i>per Joan Pineda i Sirvent (primera part)/ Joan Padrol i Escolies (segona part)</i>	341
Visió general del doblatge a Catalunya, <i>per Alex Àvila i Bello</i>	359
A manera de conclusions, <i>per Joaquim Romaguera i Ramió</i>	373
Sumari de <i>Cinematògraf</i> , 2.ª època, núm. 1, 1992.....	377

Presentació

Quan fa dos anys vam posar dempeus aqueixes Jornades, les vam inaugurar i les vam concloure tot manifestant una sèrie de preocupacions i inquietuds. Alhora ja dibuixàvem un horitzó immediat de treball com si les Jornades representessin un moviment o, si més no, una incitació a l'estudi, la recerca i la reflexió cinematogràfiques.

També, però, vam dir clarament un parell de coses. La primera, que ens sentíem en una bona part hereus de l'esperit que pocs anys abans havia propulsat la Federació Catalana de Cine-clubs, a través del seu Concurs anual de treballs escrits sobre la Catalunya cinematogràfica, i de la publicació subsegüent anomenada *Cinematògraf*, la qual va aconseguir eixir en quatre ocasions, entre els cursos acadèmics 1983-1984 i 1986-1987. La segona, que volíem crear una mena de plataforma oberta que promogués la producció de coneixements, tant de nous com de revisats, en el camp de la història del cinema a Catalunya, i de la història del cinema en general.

Pel que fa a la Federació Catalana de Cine-clubs, les relacions amb nosaltres s'han afirmat positivament i la col·laboració es concreta en la generosa cessió any rere any de la capçalera *Cinematògraf*, i així es recupera, encara més, aquell esperit de què parlavem. En definitiva, tots plegats pensem ja en la propera fita del Centenari del Cinema, on de ben segur ambdues entitats estarem presents amb propostes que hauran d'engrescar els nostres mem-bres.